

kn.remissvar@regeringskansliet.se

Yttrande över remiss om ny förordning om invasiva främmande arter, KN2025/01024

Er beteckning KN2025/01024

Detta svar är synpunkter från Länsstyrelsen Västernorrland som även är Vattenmyndighet i Bottenhavets vattendistrikt. Svaret avser främst de förändringar som gjorts sedan tidigare remitterade förslag och för övriga delar hänvisar vi till tidigare yttrande.

Sammanfattning

Länsstyrelsen Västernorrland (Länsstyrelsen), som även är Vattenmyndighet i Bottenhavets vattendistrikt anser att undantagen som föreslås i 3 kap 5 § förordning om invasiva främmande arter försvårar möjligheten att uppnå syftet med EU-förordningen. För vattenlevande arter i öppna vattensystem ställer vi oss däremot positiva till att utrotnings- och hanteringsåtgärder inte omfattar privata fastighetsägare. Länsstyrelsen önskar, i stället för det föreslagna undantaget, ett undantag enbart avseende åtgärder för vattenlevande arter i öppna vattensystem.

För 4 kap 10 § förordning om invasiva främmande arter anser Länsstyrelsen att länsstyrelsen ska besluta om utrotningsåtgärder även för arter upptagna på nationella förteckningen och som inte omfattas av hanteringsprogram.

Förslaget till ny förordning innebär ett utökat ansvar för länsstyrelserna. Detta kräver ökade resurser för att kunna genomföras på ett ändamålsenligt och effektivt sätt. Länsstyrelsen önskar förtydligande eller vägledning kring vissa begrepp och paragrafer i förordningen

Allmänna synpunkter

Länsstyrelsen ser positivt på en helt ny förordning som ersätter den förra i sin helhet. Förordningen är nu tydligare och mer lättläst.

Länsstyrelsen ställer sig bakom förslagen till de arter som är upptagna på den nationella förteckningen. Vi beklagar dock att ingen av de arter som Länsstyrelsen föreslog i tidigare remissrunda, bäckröding (*Salvelinus fontinalis*), nyzeeländsk tusensnäcka (*Potamopyragus antipodarum*) samt havsborstmaskar ur släktet *Marenzelleria* (*M. arctica*, *M. neglecta* och *M. viridis*) har tagits upp.

Förslaget till ny förordning innebär ett utökat ansvar för länsstyrelserna att såväl besluta som verkställa utrotnings- och hanteringsåtgärder, besluta och vidta återställandeåtgärder, bedriva tillsyn för efterlevnad av förordningen, genomföra miljöövervakning och bistå Havs- och vattenmyndigheten och Naturvårdsverket med underlag och rapportering. Detta kräver ökade resurser för att kunna genomföras på ett ändamålsenligt och effektivt sätt. Både ekonomiskt och vägledning från nationella myndigheter.

Länsstyrelsen saknar en analys av de ekologiska konsekvenserna av förslaget, särskilt kopplat undantaget i 3 kap 5§. Vi ställer oss tveksamma till slutsatsen om att undantaget i 3 kap 5 § innebär ekonomiska fördelar till följd av minskat tillsynsbehov i jämförelse med tidigare remitterat förslag. Undantaget ger en högre spridning till det allmännas fastigheter med ökat bekämpningsbehov som följd och därmed ökade kostnader. Det kan även ge ökat behov av utredning vid tillsyn för att exempelvis kunna bevisa att spridning sker från befintliga förekomster.

Synpunkter på författningsförslagen

3 kap 1 §

I jämförelse med skrivelserna i EU-förordningen har det gjorts en uppdelning i punkterna om förbuden att *odlas* och att *tillåtas växa*. Skillnaden på dessa kan uppfattas otydlig och vägledning eller förtydliganden önskas.

3 kap 5 §

Länsstyrelsen anser att undantagen som föreslås i denna paragraf försvårar möjligheten att uppnå syftet med EU-förordningen om att förebygga, minimera och mildra de negativa effekterna på biologisk mångfald av såväl avsiktlig som oavsiktlig introduktion och spridning av invasiva främmande arter inom unionen. Detta med avseende på

terrestra arter. Områden viktiga för biologisk mångfald, finns inom det allmännas fastigheter så väl som privat- och företagsägda. Om arter tillåts reproducera sig och växa på områden med höga naturvärden på privatas fastigheter uppnås aldrig syftet med förordningen. Det kan även handla om samhällsviktiga anordningar som riskerar skadas. Var de mest samhällsekonomiska åtgärder görs, är oberoende av fastighetsägare. Spridningen kommer även ske från enskildas fastigheter till de allmännas med ökad kostnad som följd och tydligt försvårande av utrotnings- och hanteringsåtgärder. Det kan leda till spridning till skyddade områden med negativ påverkan på de biologiska värden som området syftar till att skydda. Spridning kan även ske till och orsaka problem för fler privata fastigheter och företag. För arter utan större spridning där utrotning fortfarande vore möjligt kan undantaget innebära att utrotning aldrig kommer kunna ske.

En fördel med att undanta privata fastigheter är möjligheten för det allmänna att ansvara för åtgärder på dessa, detta skulle dock kräva betydligt mer resurser och arbete. Vi ser att de i stället går att finna andra vägar för att underlätta för privata fastigheter att följa lagstiftningen, exempelvis genom att se över möjligheten att söka bidrag eller få stöttning på andra sätt. Vi önskar förtydligande eller vägledning om möjligheterna för länsstyrelsen att bekämpa på privat- och företagsägda fastigheter.

Länsstyrelsen bedömer det mer effektivt och utan orimlig kravbörda att alla och envar omfattas av samtliga förbud, för att kunna uppnå syfte med EU-förordningen. Det vore tydligare om alla arter omfattas av samma lagstiftning och att arter med stor spridning hanteras inom hanteringsprogram. Tillsyn och åtgärder som länsstyrelsen ansvarar för ska vara rimliga och prioriterade och ska inte drabba den det berör oproportionerligt mycket. Väl spridda arter hanteras inom hanteringsprogram där utrotningskrav inte nödvändigtvis krävs i alla områden eller för privata fastighetsägare.

Skyldigheten att inte tillåta arterna spridas kvarstår fortfarande eftersom förbudet mot att avsiktligt släppa ut arterna i miljön kvarstår, även för privatperson och företag. Det finns en otydlighet i vad som avses med att avsiktligt släppa ut i miljön (3 kap 1§ p.9). Vägledning eller förtydligande behövs i vad som anses vara avsiktligt och vad som räknas som miljö. Ingår exempelvis att tillåta ett känt växtbestånd fröa av sig i tolkningen av avsiktlig spridning och krävs att arten sprids ut i naturmiljön, eller kan även den egna fastigheten eller grannfastigheten ingå i begreppet miljö? Det finns även en otydlighet rörande vad som räknas som befintliga bestånd och förekomster. Om en art sprids till en fastighet från ett intilliggande

växtbestånd, har denne då en skyldighet att vidta åtgärder eftersom det inte räknats som en befintlig förekomst? Räknas befintliga bestånd som de uppkomna innan lagstiftningen trädde i kraft? Risk finns att två markägare med samma artförekomster behandlas olika.

Vi ser att det kan uppkomma utmaningar i samband med tillsyn och ett ökat behov av utredning för att bedöma om ett bestånd räknas som befintligt, om det sker spridning från förekomsterna och om det skett genom ett aktivt handlande.

Om privata fastighetsägare ska undantas kravet 3 kap 1§ 8p ser vi att kravet helt kan strykas för terrestra arter och att varken enskilda eller det allmänna omfattas av kravet. Detta i och med att åtgärderna som det allmänna gör inte kommer ge någon långsiktig effekt. En möjlighet vore att den nationella listan delas upp i två bilagor med en innehållandes arter som omfattas av samtliga förbudsbestämmelser som gäller alla och envar, i likhet med de upptagna på unionsförteckningen, och en andra bilaga med arter som undantas kravet om bekämpning/utrotning för alla och envar inklusive det allmänna och dessa arter i stället enbart omfattas av förbuden att exempelvis importera, sälja och släppa ut miljön.

För vattenlevande arter i öppna vattensystem ställer Länsstyrelsen sig däremot positiva till att utrotnings- och hanteringsåtgärder inte omfattar privata fastighetsägare eftersom svårigheter finns att vidta effektiva åtgärder i öppna vatten och att fel typ av åtgärder i värsta fall kan få motsatt effekt och leda till ökad spridning. I stället anser Länsstyrelsen att länsstyrelsen ska ansvara för att besluta och verkställa utrotnings- och hanteringsåtgärder i öppna vattensystem, oavsett fastighetsägare. Länsstyrelsen önskar, i stället för befintligt undantag, ett undantag enbart avseende åtgärder för vattenlevande arter i öppna vattensystem för arter upptagna på både den nationella förteckningen och EU-förteckningen.

3 kap 6 §

För att minska risken för nyintroduktion till Öland och Gotland, där spärroxbär utgör som störst hot mot den biologiska mångfalden, ser Länsstyrelsen gärna ett nationellt förbud för införsel i landet. Det finns även andra områden i Sverige där arten kan komma att utgöra ett hot mot den biologiska mångfalden.

3 kap 9§

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget. Om undantaget i 3 kap 5 § vidhålls, är privat- och företagsägda fastigheter dock redan undantagna kravet om att förhindra dessa arter att tillåtas växa. Undantaget skulle därför enbart få effekt för fastigheter ägda av det allmänna.

3 kap 10 §

De enskildas ansvar är otydligt beskrivet när det kommer till eventuella skillnader mellan unionsförteckningen och nationella förteckningen. Förbudsbestämmelsen i 3 kap 1 § tillsammans med undantaget i 3 kap 5 § blir särskilt otydligt då enbart arter på den nationella förteckningen undantas från de enskildas ansvar vad avser förbudet i 3 kap 1 § 8 p. Länsstyrelsen tolkar den nya förordningen som att privat- och företagsägda fastighetsägare fortsatt omfattas av samtliga förbud enligt EU-förordningen, inklusive förbud mot att arter tillåts växa och reproducera sig. Med olika krav för EU-arter respektive nationella arter kan lagstiftningen uppfattas som otydlig. Det behöver för enskilda och företag var enkelt att veta vad som gäller, särskilt när straffbestämmelser finns. Vi önskar därför ett förtydligande i den svenska förordningen om ansvaret kopplat till förbuden i EU-förordningen.

3 kap 11 §

Länsstyrelsen anser att denna paragraf även bör gälla arter som omfattas av nödåtgärder.

4 kap 2 och 10 §§

Länsstyrelsen anser att Länsstyrelsen ska besluta om utrotningsåtgärder även för arter upptagna på nationella förteckningen som inte omfattas av hanteringsprogram. Kravet bedömer vi inte skulle ge någon väsentlig förändring av länsstyrelsens redan befintliga uppdrag men skulle ge ökad effekt för att uppnå förordningens syfte. Det skulle ge ökad möjlighet till effektiva prioriteringar baserade på de ekologiska effekterna. De utrotningsåtgärder som beslutas bör prioriteras utifrån den specifika platsens naturvärden, vilka skador en art kan orsaka på platsen och kostanden att utföra åtgärderna. Beroende på lokala förutsättningar kan det vara mer samhällsekonomiskt lönsamt att besluta om utrotningsåtgärder för arter på den nationella förteckningen än för unionsförteckningen. En viss prioritering skulle ändå ske mot EU-arter som är av unionsbetydelse, men möjligheterna skulle öka och takten gå snabbare om länsstyrelsen är kravställd att besluta om utrotningsåtgärder för samtliga arter.

I nu gällande förordning (33 §) kan nationellt ansvarig myndighet ta över ansvaret för utrotningsåtgärder från länsstyrelserna om det behövs för effektiv utrotning på nationell nivå. Så har exempelvis skett med landlevande ryggradsdjur, något som fungerat väl. Det kan

även uppkomma andra situationer där en sådan lösning är mer effektiv. I detta remitterade förslag finner vi ingen sådan möjlighet. Detta tycker vi är olyckligt och önskar att en sådan möjlighet införs.

Det är fortfarande otydligt om länsstyrelsens ansvar för utrotningsåtgärder ska hanteras som en tillsynsåtgärd alternativt en utrotningsåtgärd som myndigheten är ansvarig för. Vi önskar även förtydligande om Länsstyrelsens beslut om utrotnings- och hanteringsåtgärder enligt 4 kap 2 § andra stycket och 10 § första stycket gäller för åtgärder på privatägda fastigheter. Enligt undantaget i 5 § får arter på den nationella förteckningen tillåtas växa på privata fastigheter. Kan länsstyrelsen då fatta beslut om utrotnings- eller hanteringsåtgärder på privata fastigheter trots att arterna egentligen är tillåtna att växa/hållas där?

4 kap 6–11 §§ och 6 kap 10–11 §§

Länsstyrelsen ser positivt på att de ansvariga myndigheterna är de som ska identifiera, utreda och besluta om hanteringsområden och hanteringsprogram för samtliga arter och att Länsstyrelsen ansvarar för att besluta och vidta åtgärder utifrån de hanteringsprogram, hanteringsområden och föreskrifter som blir aktuella. Ansvarsfördelningen upplevs tydlig. Jämfört med att arter med stor spridning ska anges i bilagorna till förordningen kan denna ordning ge en ökad flexibilitet och möjlighet till snabbare beslut om hanteringsåtgärder.

Dock anges att de kostnader som uppkommer bedöms rymmas inom myndigheternas befintliga ekonomiska ramar. Länsstyrelsen bedömer att de tillkommande uppgifterna kommer kräva ytterligare resurser för att kunna bedrivas på ett ändamålsenligt och effektivt sätt och bland annat kunna ge Länsstyrelsen behövlig vägledning.

4 kap 14 §

Länsstyrelsen önskar förtydligande eller vägledning om när denna paragraf aktualiseras, exempelvis i vilka fall man har rätt att omhänderta eller hålla kvar en art och vidta åtgärder. Ska rätten ses som ett alternativ i de fall ägaren inte följt tidigare vidtagna tillsynsåtgärder eller där det krävs för snabb utrotning, eller ska den ses som en möjlighet att genomföra åtgärder på privatägda fastigheter vid behov.

Länsstyrelsen önskar också förtydligande om denna rätt gäller för kommuner där länsstyrelsen överlåtit tillsynsansvaret.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av till förordnad landshövding Karin Frejarö med miljöhandläggare Tove Lönneborg, som föredragande. I den slutliga handläggningen har också Elin Stenros, miljöjurist vattenmyndigheten, Maria Söderlund, miljöhandläggare, Per Molin, miljöhandläggare och Sofia Engberg, naturvårdshandläggare medverkat.